

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

અમદાવાદ સ્થિત ગુજરાત ઉચ્ચ ન્યાયાલય સમક્ષ

વિશેષ દીવાની અરજી નં. ૧૮૨૯૩/૨૦૧૪

મંજૂરી અને સહી માટે:

નામદાર ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી બેલા એમ. ત્રિવેદી

સહી/-

૧	શું સ્થાનિક સમાચારપત્રોના રિપોર્ટરોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપી શકાય?	હા
૨	રિપોર્ટરને સોંપી શકાય કે નહીં?	હા
૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની અંતિમ નકલ જોવા માગે છે?	હા
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર સવાલનો સમાવેશ થાય છે?	હા

પીડબ્લ્યુડી એમ્પ્લોયીઝ યુનિયન અને ૩૨ અન્યો ચાચિકાકર્તા(ઓ)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને ૩ અન્યો સામાવાળા (ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

ચાચિકાકર્તા(ઓ) નં.૧-૩૩ વતી સિનિયર એડવોકેટ શ્રી શાલીન મેહતા સાથે
એડવોકેટ સુશ્રી વિધિ જે ભટ્ટ

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ વતી એડવોકેટ શ્રી ઉત્કર્ષ શર્મા

સામાવાળા(ઓ) નં. ૨ અને ૩ વતી એડવોકેટ શ્રી એચ.એસ. મુનશો

સામાવાળા(ઓ) નં. ૪ વતી એડવોકેટ શ્રી નિરવ આર. મિશ્રા

=====

કોરમ: નામદાર ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી બેલા એમ. ત્રિવેદી

તારીખ: ૦૬/૦૭/૨૦૧૭

સી.એ.વી. જજમેન્ટ

૧ વર્તમાન અરજીમાં અરજદારોએ સામાવાળા નં. ૨-ગુજરાત પાણી પુરવઠા
અને ગટર વ્યવસ્થા બોર્ડ (ત્યારબાદ "બોર્ડ" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) સામે
લેટર પેટન્ટ અપીલ નં. ૩૨૫/૨૦૧૩ માં પસાર કરવામાં આવેલા
૧૬/૦૭/૨૦૧૪ ના ચુકાદાને લાગુ કરવા અને વિશેષ દીવાની અરજી નં.
૧૧૨૮૦/૨૦૧૦ અને અરજદાર નં. ૨ થી ૩૩ સુધીની અન્ય જ્ઞાનાત્મક
બાબતોમાંથી ઉદ્ભવતા અન્ય જ્ઞાનાત્મક અપીલને લાગુ કરવા માટે નિર્દેશની
માંગ કરી છે, અને વધુમાં સામાવાળા નં. ૨ બોર્ડ સામે અરજદાર નં. ૨ થી ૩૩ ને
સરકારી ઠરાવ તારીખ ૧૭/૧૦/૧૯૮૮ અને પરિપત્ર તારીખ ૧૭/૧૦/૧૯૮૮
ના પ્રકાશમાં નિયમિત કરવા માટે નિર્દેશની માંગ કરી છે. ID ૨> એ પણ નિર્દેશ
માંગ્યો હતો કે અરજદારોએ સામાવાળા સત્તાવાળાઓ સામે અરજદાર નં. ૨ થી
૩૩ ને રાજ્યમાં પ્રચલિત લઘુત્તમ વેતન ચૂકવવા માટે અને આગળ જાહેર કરવા
માટે કે અરજદાર આઉટસોર્સિંગ બોર્ડ નં. ૨ થી ૩૩ ની સામાવાળા સેવાઓ દ્વારા

અપનાવવામાં આવેલી પ્રથા ભારતના બંધારણની કલમ ૧૪,૧૬,૨૧ અને ૨૩ નું ઉલ્લંઘન કરે છે.

૨. વર્તમાન અરજીને જન્મ આપતી ટૂંકી હકીકતો એ છે કે સામાવાળા નં. ૨ બોર્ડ એ ગુજરાત સરકાર, નર્મદા જળ સંસાધન, પાણી પુરવઠા અને કલ્પસર વિભાગ દ્વારા સ્થાપિત એક વૈધાનિક સંસ્થા છે અને રાજ્યમાં પીવાના પાણીના પુરવઠાના વિકાસ, નિયમન અને નિયંત્રણ માટે કામ કરે છે.અરજદારોના જણાવ્યા અનુસાર, સામાવાળા નં. ૨ બોર્ડને વિવિધ નોકરીઓ કરવા માટે કર્મચારીઓની જરૂર હતી, અને તેથી, અરજદાર નં. ૨ થી ૩૩ ની નિમણૂક સામાવાળા નં. ૨ બોર્ડ દ્વારા દૈનિક વેતનના સમયગાળા દરમિયાન ૦૧/૦૪/૧૯૯૨ વિવિધ પોસ્ટ્સ જેમ કે પંપ ઓપરેટર, વાલ્વમેન, લાઈનમેન, ઓપરેટર અને ફિલ્ટર ઓપરેટર વગેરેના આધારે કરવામાં આવી હતી.તે અરજદારોનો વધુ કેસ છે કે સામાવાળા નં. ૨ બોર્ડે તેના દૈનિક વેતન કર્મચારીઓને માર્ગ અને મકાન વિભાગ દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા સરકારી ઠરાવ તારીખ ૧૭/૧૦/૧૯૮૮ ના લાભો લંબાવતા પરિપત્ર તારીખ ૦૮/૦૬/૧૯૮૯ જારી કર્યો હતો.બોર્ડે ઓક્ટોબર ૧૯૮૮ પછી નિમણૂક પામેલા દૈનિક વેતનના કર્મચારીઓને પણ ઉપરોક્ત પરિપત્ર તારીખ ૧૭/૧૦/૧૯૮૮ નો લાભ આપતા ૩૦/૧૧/૧૯૯૪ નું પરિપત્ર પણ બહાર પાડ્યું હતું, જો કે, તેના અધિકારીઓને ૩૦/૧૧૧૯૯૪ પછી દૈનિક વેતનના

આધારે કોઈ કર્મચારીઓની નિમણૂક ન કરવા નિર્દેશ આપ્યો હતો.આવા નિર્દેશો છતાં, સામાવાળા નં. ૨ બોર્ડના અધિકારીઓએ દૈનિક મજૂરોની નિમણૂક કરવાનું ચાલુ રાખ્યું અને તેથી, સામાવાળા બોર્ડે પાણી પુરવઠા યોજનાના કાર્યને અમલમાં મૂકવા માટે કામદારો પૂરા પાડવા માટે ઠેકેદારોની નિમણૂક કરવાનો નિર્ણય લીધો.તેના પરિણામે, અરજદાર નં. ૨ થી ૩૩ ને ઠેકેદારોના પગારપત્રક પર લેવામાં આવ્યા હતા.અરજદારો, સામાવાળા નં. ૪ અનુસાર સામાવાળા નં. ૨ બોર્ડ દ્વારા રોકાયેલા વર્તમાન ઠેકેદાર હતા.

૩. તે અરજદારોનો વધુ કેસ છે કે અરજદારો જેવા જ સ્થિત અન્ય દૈનિક મજૂરોએ એસ.સી.એ. નં. <આઈ. ડી. ૧> અને અન્ય સંબંધિત બાબતો દાખલ કરી હતી, જેમાં સરકારી ઠરાવ તારીખ <આઈ. ડી. ૨> હેઠળ લાભ આપવા માટે વિનંતી કરવામાં આવી હતી અને કોર્ટે તારીખ <આઈ. ડી. ૩> ના ચુકાદા દ્વારા ઉપરોક્ત અરજીઓને મંજૂરી આપી હતી.સામાવાળા બોર્ડ દ્વારા એલ.પી.એ. નં. <આઈ. ડી. ૧> અને અન્ય સંબંધિત અપીલ દાખલ કરીને આ ચુકાદાને પડકારવામાં આવ્યો હોવાથી, ડિવિઝન બેન્ચે <આઈ. ડી. ૨> ના ચુકાદા દ્વારા ઉપરોક્ત એલ.પી.એ. ને ફગાવી દીધા હતા. ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા પસાર કરાયેલા ઉપરોક્ત ચુકાદાથી વ્યથિત થઈને સામાવાળા નં. ૨ બોર્ડે સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ SLP (C) નં. ૨૯૧૦૮-૨૯૧૧૪/૨૦૧૪ દાખલ કર્યો છે, જેમાં સુપ્રીમ કોર્ટે બાકી નીકળતી નોટિસની ચૂકવણીની તારીખ છે.અરજદારોના જણાવ્યા

અનુસાર, તેઓ સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ પેઝિંગ ઉપરોક્ત એસએલપીમાં સામાવાળાઓની જેમ જ સ્થિત છે, અને તેથી, એલપીએ નં. ૨૩૫/૨૦૧૩ માં પસાર કરાયેલા ૧૬/૦૭/૨૦૧૪ તારીખના ચુકાદાનો લાભ આપવો જોઈએ.

૪. અરજદારોનો વધુ એક કેસ છે કે અરજદાર નં. ૨ થી ૩૩ ને દર મહિને રૂ. ૩,૫૦૦/- ચૂકવવામાં આવે છે, જ્યારે પ્રચલિત લઘુત્તમ વેતન દર મહિને રૂ. ૬,૦૦૦/- થી વધુ છે.સામાવાળા નં. ૨ બોર્ડ એક આદર્શ નોકરીદાતા હોવાથી તે જોવાની ફરજ છે કે અરજદારોનું ઠેકેદારો એટલે કે સામાવાળા નં. ૪ દ્વારા શોષણ ન થાય.

૫ સામાવાળા નં. ૩ દ્વારા સોગંદનામું દાખલ કરીને, અરજીમાં કરવામાં આવેલા આરોપોને નકારીને અને અન્ય બાબતોની સાથે દલીલ કરીને અરજીનો વિરોધ કરવામાં આવ્યો છે કે સામાવાળા નં. ૨ સામેની અરજી ટકાવી રાખવા યોગ્ય નથી કારણ કે અરજદારો સામાવાળા નં. ૨ બોર્ડ ન હતા.સામાવાળાઓ, ઉપરોક્ત ગુજરાત અનુસાર ગુજરાત પાણી પુરવઠો છે અને ગુજરાત પાણી પુરવઠા અને ગટર વ્યવસ્થા બોર્ડ અધિનિયમમાં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ હેઠળ રચાયેલ છે અને ગુજરાત પાણી પુરવઠો હાથ ધરે છે અને તે મુજબ, વધુ ખાસ કરીને ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં બોર્ડ પાસે યોજનાઓ છે.ડાંગ જિલ્લાના વિવિધ ગામડાઓમાં પાણી

પૂરું પાડવા માટે પાણી પુરવઠા યોજનાઓ અને ઉપરોક્ત યોજનાઓનું સંચાલન અને જાળવણી સમયાંતરે અને કરારના આધારે ખાનગી પક્ષો/એનજીઓને સોંપવામાં આવે છે. વધુમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે સામાવાળા બોર્ડે ૧૫/૧૦/૨૦૧૩ પર યોજનાઓના સંચાલન અને જાળવણી માટે સામાવાળા નં. ૪ સાથે ૧૧ મહિનાના સમયગાળા માટે ત્રણ કરાર કર્યા હતા. તદનુસાર, સામાવાળા નં. ૪એ તેની યોજનાઓ અનુસાર કામદારોને જોડવા જરૂરી હતા. જો અરજદારોને સામાવાળા નં. ૪ ઠેકેદાર દ્વારા તેની જરૂરિયાત મુજબ નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા, તો સામાવાળા નં. ૪ લઘુત્તમ વેતન અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ લઘુત્તમ વેતનની ચુકવણી માટે જવાબદાર હતો. વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે સામાવાળા બોર્ડે દૈનિક વેતનના આધારે કોઈ પણ વ્યક્તિને નોકરી ન આપવાનો ૩૦/૧૧/૧૯૯૪ પર નિર્ણય લીધો હતો અને ૨૦૦૬-૦૭ થી, સમારકામ ઠેકેદારોને કામ સોંપવાની સતત પ્રથા છે. સામાવાળા નં. ૩ પાસે તમામ જરૂર નિયમિત પૂર્ણ-સમયના કર્મચારીઓ છે, જેઓ ૧૯ યોજનાઓમાં પંપીંગ મશીનો ચલાવે છે, અને તેથી, યોજનાઓનું મુખ્ય કાર્ય બોર્ડના નિયમિત અને કાયમી કર્મચારીઓ દ્વારા કરવામાં આવે છે. વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે કામદારો, તેમના કામના કલાકોના નામ, નોકરીની પ્રકૃતિ અને સામાવાળા નં. ૪ દ્વારા નિયુક્ત આવા કામદારોને કરવામાં આવેલી ચુકવણી માત્ર સામાવાળા નં. ૪ દ્વારા જ પ્રદાન કરી શકાય છે, જો કે, સામાવાળા નં. ૩ એ તેની વિગતો માંગી હતી, સામાવાળા નં. ૪ એ

૨૭/૦૧/૨૦૧૫ ના પત્ર દ્વારા જવાબ આપ્યો હતો કે તેણે તેની જરૂરિયાતને આધારે દૈનિક મજૂરોને રોક્યા હતા અને તેઓ દરરોજ ૨ થી ૩ કલાકથી વધુ કામ કરતા ન હતા.

૬. સામાવાળા નં. જએ એફિડેવિટ-ઇન-રિપ્લાય પણ દાખલ કર્યું છે, જેમાં અન્ય બાબતોની સાથે જણાવ્યું છે કે સામાવાળા નં. જ ને ૧૫/૧૦/૨૦૧૩ થી ૧૫/૦૮/૨૦૧૪ સુધી ૧૧ મહિના માટે કરાર આપવામાં આવ્યો હતો, જેને વધુ છ મહિનાના સમયગાળા માટે લંબાવવામાં આવ્યો હતો, અને તે માર્ચ, ૨૦૧૫ માં સમાપ્ત થઈ ચૂક્યો છે.કથિત સામાવાળાના જણાવ્યા અનુસાર, ઉપરોક્ત કરાર અમલમાં ન હોવાથી, સામાવાળા નં. જની હાલની અરજી નિર્રથક બની ગઈ હતી.

૭ એસ.સી.એ. નં. <આઈ. ડી. ૫> માં પસાર કરાયેલા <આઈ. ડી. ૩> ના આદેશ અને અન્ય સંબંધિત બાબતો પર ભારે આધાર રાખતા અરજદારો માટે વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી શાલિન મહેતાએ ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી હતી કે સિંગલ બેન્ચે ખાસ કરીને એવું માન્યું હતું કે <આઈ. ડી. ૧> ના સરકારી ઠરાવનો લાભ <આઈ. ડી. ૪> પછી પણ નિયુક્ત દૈનિક મજૂરોને આપવામાં આવશે અને એલ.પી.એ. નં. <આઈ. ડી. ૨> અને અન્યમાં ડિવિઝન બેન્ચે ઉપરોક્ત ચુકાદાને સમર્થન આપ્યું હતું.તેમના જણાવ્યા અનુસાર સુપ્રીમ કોર્ટે ડિવિઝન

બેન્ચના ઉપરોક્ત ચુકાદા સામે સામાવાળા બોર્ડ દ્વારા દાખલ કરાયેલી એસએલપીમાં માત્ર બાકી નીકળતી રકમની ચુકવણી પર રોક લગાવી છે અને ઉપરોક્ત ચુકાદામાં નોંધાયેલા અન્ય તારણો પર રોક લગાવી નથી.૦૧/૦૪/૧૯૯૨ ૩૩ નં. ૨ થી ૨૦/૦૫/૨૦૦૬ સુધીના સામાવાળાને ૨ નં.ના સમયગાળા દરમિયાન અરજદારની નિમણૂક કરવામાં આવી હોવાથી, તેઓ અરજીના અરજદારો તરીકે સમાન રીતે એસ.સી.એ. નં. ૧૧૨૮૦/૨૦૧૦ તરીકે સ્થિત હતા, અને તેથી, ઉપરોક્ત અરજીમાં સિંગલ બેન્ચ અને ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્દેશો અને એલ.પી.એ. અરજદારોના કેસોને પણ લાગુ પડશે.તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે સરકારી ઠરાવ તારીખ ૧૭/૧૦/૧૯૮૮ અને પરિપત્ર તારીખ ૦૮/૦૬/૧૯૮૯ ના પ્રકાશમાં સામાવાળા નં. ૨ દ્વારા અરજદારોની સેવાઓને નિયમિત કરવાની જરૂર છે.અરજદારોના જણાવ્યા અનુસાર શ્રી મહેતાને માત્ર ૨૦૦૬ થી ઠેકેદારો દ્વારા નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા, જ્યાં સુધી બોર્ડ દ્વારા ઠેકેદારોને રોકવામાં આવ્યા ન હતા ત્યાં સુધી બોર્ડ સાથે તેમની ભૂતકાળની સેવાઓ નાશ પામી હતી અથવા તેનો નાશ થયો હોવાનું કહી શકાય નહીં.૨૦૦૬ થી બોર્ડ દ્વારા રોકાયેલા ઠેકેદારો, શ્રી મહેતાની રજૂઆત ચલાવે છે, તેઓ માત્ર નામ ધિરાણકર્તા છે કારણ કે તેઓ દર ૧૧ મહિને બદલાતા રહે છે, પરંતુ અરજદારો તેમના દ્વારા કાર્યરત રહે છે.તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે અરજદારો સંપૂર્ણ સમય કામ કરી રહ્યા છે, જોકે, તેમને દર મહિને ૩,૫૦૦ રૂપિયા ચૂકવવામાં આવે છે, જે પ્રવર્તમાન

લઘુતમ વેતનનો અડધો ભાગ પણ નથી.લઘુતમ વેતન કરતાં ઓછી ચૂકવણી એ ભારતના બંધારણની કલમ ૧૪,૨૧ અને ૨૩નું ઉલ્લંઘન છે.શ્રી મહેતાએ પીપલ્સ યુનિયન ફોર ડેમોક્રેટિક રાઈટ્સ એન્ડ અર્સ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા એન્ડ અર્સના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર ભારે આધાર રાખ્યો છે, જે (૧૯૮૨) ૩ એસસીસી ૨૩૫ માં અહેવાલ આપ્યો હતો કે વૈકલ્પિક ઉપાયોને અવગણીને રિટ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને લઘુતમ વેતનના મૂળભૂત અધિકારને લાગુ કરી શકાય છે.શ્રી મહેતાએ એવી પણ રજૂઆત કરી હતી કે સામાવાળા નં. ૨ બોર્ડ દ્વારા કામને આઉટસોર્સ કરવાની પ્રથા, જે કાયમી પ્રકૃતિની છે, કરાર આપીને અને આવા ઠેકેદારો દ્વારા નોકરી કરતી વ્યક્તિઓએ લઘુતમ વેતન ચૂકવ્યું છે કે નહીં તેની ખાતરી ન કરીને, ભારપૂર્વક નાપસંદ થવાને પાત્ર છે અને યોગ્ય પણ છે.

૮. સામાવાળા નં. ૨ અને ૩ માટે વિદ્વાન વકીલ શ્રી એચ. એસ. મુનશોએ અરજદારો દ્વારા રજૂ કરાયેલા નિવેદન પર આધાર રાખીને રજૂઆત કરી હતી કે શરૂઆતમાં અરજદારોએ સામાવાળા સાથે ૧ થી ૪ વર્ષ સુધીના જુદા જુદા સમયગાળા દરમિયાન કામ કર્યું હશે, જો કે, સ્વીકાર્યું છે કે તેઓ ૨૦૦૬ માં ઠેકેદારો સાથે કામ કરી રહ્યા હતા કારણ કે તેમના જણાવ્યા અનુસાર, અરજદારોએ ઠેકેદારોના નામ, જેમની સાથે તેઓ ૨૦૦૬ થી કામ કરી રહ્યા હતા, તેમને ચૂકવવામાં આવતા વેતન, કામના કલાકો, કામની પ્રકૃતિ વગેરે વિશે

વિગતો આપી નથી અને તેથી, અરજી વિના અરજીને ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ નહીં.આવી વિગતો તેમણે વધુમાં રજૂ કરી હતી કે સામાવાળા બોર્ડ અને અરજદારો વચ્ચે એમ્પ્લોયર અને કર્મચારીનો કોઈ સંબંધ ન હોવાથી, અરજદારોને સરકારી ઠરાવ તારીખ ૧૭/૧૦/૧૯૮૮ નો લાભ આપી શકાતો નથી, જે બોર્ડ દ્વારા સીધા કાર્યરત અને ચૂકવવામાં આવતા દૈનિક મજૂરોને લાગુ પડશે.એસ.સી.એ. નં. <આઈ. ડી. ૧> અને અન્યમાં આપવામાં આવેલા ચુકાદાને અલગ પાડતા તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ઉપરોક્ત અરજીના અરજદારો અરજદારો કરતાં અલગ પાયા પર ઊભા છે, અને તેથી, વર્તમાન ચુકાદો અરજદારોને લાગુ કરી શકાતો નથી.તેમણે એવી પણ રજૂઆત કરી હતી કે આ અરજી જરૂરી પક્ષકારોને જવાબ ન આપવા માટે ખરાબ હતી, કારણ કે બોર્ડે તેની પાછી પુરવઠા યોજનાની કામગીરી અને જાળવણી માટે છેલ્લા ૧૦ વર્ષથી વધુ સમયથી વિવિધ ઠેકેદારો સાથે વિવિધ કરારો કર્યા હતા, અને તેથી, જે ઠેકેદારો સાથે ૨૦૦૬ થી કાર્યરત અરજદારો હતા તેમને પક્ષકાર તરીકે જોડવાની જરૂર હતી જેથી વાસ્તવિક સ્થિતિ નક્કી કરી શકાય.તેમણે એમ પણ રજૂઆત કરી હતી કે અરજદારોએ ૨૦૦૬ થી ક્યારેય કોઈ પણ સમયે કોઈ ફરિયાદ કે ફરિયાદ કરી નથી કે તેમને ઠેકેદારો દ્વારા લઘુત્તમ વેતન ચૂકવવામાં આવતું નથી, અન્યથા પણ આવી ફરિયાદ ઉઠાવવા માટે લઘુત્તમ વેતન ચુકવણી અધિનિયમ હેઠળ અરજદારો માટે વૈકલ્પિક મંચ ઉપલબ્ધ છે.વિદ્વાન વકીલ શ્રી મુનશોએ રજૂઆત કરી છે કે અરજીમાં સામેલ તથ્યોના વિવાદિત પ્રશ્નો હોવાથી, અદાલતે

ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ દાખલ કરેલી અરજીને ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ નહીં, ખાસ કરીને અસ્પષ્ટ અને અસ્પષ્ટ નિવેદનોના આધારે.

૯ વિદ્વાન સામાવાળા વકીલ નં. ૪, શ્રી નિરવ મિશ્રાને અરજી સાથે અરજદારો દ્વારા રજૂ કરાયેલા દસ્તાવેજો પાસે અદાલતમાં લઈ ગયા હતા, તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે અરજદારો હકીકતોના વિફૂત સંસ્કરણ સાથે આવ્યા નથી.તેમણે શ્રી મુનશોને સમર્થન આપ્યું હતું કે અરજદારો પાસે લઘુત્તમ વેતન અધિનિયમ, ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ અને કરાર શ્રમ (નિયમન અને નાબૂદી) અધિનિયમ હેઠળ વૈકલ્પિક અસરકારક ઉપાયો ઉપલબ્ધ છે અને તેથી પણ અરજી રદ થવાને પાત્ર છે.તેમણે આ અને સર્વોચ્ચ અદાલતના વિવિધ ચુકાદાઓ પર આધાર રાખ્યો છે જેથી તેઓ તેમની રજૂઆતને સમર્થન આપી શકે કે કાયદા દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવેલ યોગ્ય મંચને શોર્ટ-સર્કિટ કરી શકાતો નથી, ભલે તે સમય માંગી લે તેવું હોય, અને લઘુત્તમ વેતન કરતાં ઓછા વેતનની ચુકવણીને લગતા મુદ્દાઓને રિટ અધિકારક્ષેત્રમાં વડી અદાલત દ્વારા ધ્યાનમાં લેવા જોઈએ નહીં.તથ્યાત્મક પાસાઓ પર રજૂઆતોને વિસ્તૃત કરતા તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે અરજદાર નં. ૩,૮,૨૮ અને ૨૯ કેટલીક અન્ય યોજનાઓમાં કામ કરી રહ્યા હતા, જેનું કામ અન્ય ઠેકેદારોને ફાળવવામાં આવ્યું હતું, સામાવાળા નં. ૪ ને નહીં.અરજદાર નં. ૨૭ અને ૩૦ પણ સામાવાળા નં. ૪ સાથે કામ કરી રહ્યા ન હતા, અને તેથી, અરજીમાં કરવામાં આવેલી રજૂઆતો ગેરમાર્ગે દોરતી

હતી.તેમણે એવી પણ રજૂઆત કરી હતી કે કોઈ પણ અરજદારે વૈધાનિક સત્તા સમક્ષ કોઈ ફરિયાદ કરી ન હતી અને વર્તમાન અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી અને તે માત્ર એસ.સી.એ. નં. ૧૫૬૩/૧૯૯૨ અને એલ.પી.એ. નં. ૩૨૫/૨૦૧૩ માં આપવામાં આવેલા ચુકાદાનો અનુચિત લાભ લેવા માટે હતી.તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે અરજદારો દ્વારા રજૂ કરાયેલા પંપીંગ રજિસ્ટર અનુસાર, ઘણા અરજદારોએ મહિનાઓ સુધી એકસાથે કામ કર્યું ન હતું અને ઘણાએ દિવસમાં ભાગ્યે જ બેથી ત્રણ કલાક કામ કર્યું હતું.કેટલાક અરજદારોના કિસ્સામાં, કોઈ પણ સત્તામંડળની વિરુદ્ધ સહી નહોતી, અને તેથી પ્રામાણિકતા પણ આવા રજિસ્ટર પર આધાર રાખી શકાતી ન હતી અને તેના પર આધાર રાખવાનો અભાવ હતો.તેમના જણાવ્યા અનુસાર, અરજદાર નં. ૧ એસોસિએશનના પ્રમુખ, જેમણે અરજદાર અને અન્ય સોગંદનામાને સમર્થન આપ્યું હતું, તેમના પર અરજીમાં ખોટા અને ગેરમાર્ગે દોરતા નિવેદનો આપવા બદલ કાર્યવાહી કરવાની જરૂર હતી.

૧૦. યોગ્યતા પર અરજીમાં સામેલ મુદ્દાઓ પર જાહેરાત કરતા પહેલા, અરજદારોની જાળવણીક્ષમતાને ધ્યાનમાં રાખીને વિદ્વતાપૂર્ણ વકીલો દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા પ્રારંભિક વાંધાઓની જાહેરાત કરવી જરૂરી રહેશે.શરૂઆતમાં, એ નોંધવું જરૂરી છે કે અરજદાર નં. ૨ થી ૩૩ વિવિધ સ્થળોએ, વિવિધ સમયગાળા દરમિયાન વિવિધ હોદ્દાઓ પર અને વિવિધ ઠેકેદારો સાથે કામ કરતા

હોવા છતાં, આ સામાન્ય અરજી દાખલ કરવામાં આવી છે, અને તે પણ તેમની સેવાઓ વિશે યોગ્ય વિગતો આપ્યા વિના.અરજદાર નં. ૨ થી ૩૩માંથી કોઈએ પણ સામાવાળા બોર્ડ અથવા વિવિધ હેકેદારો સાથે તેમની નોકરી વિશે ચોક્કસ વિગતો આપતા કોઈ સોગંદનામા દાખલ કર્યા નથી.કોર્ટ એ સમજવામાં નિષ્ફળ જાય છે કે યુનિયનના પ્રમુખ અન્ય અરજદારો વતી તેમની સેવાની વિગતોના વાસ્તવિક પાસાઓ અંગે સોગંદનામું કેવી રીતે દાખલ કરી શકે છે, ખાસ કરીને જ્યારે સામાવાળાઓ દ્વારા ઉપરોક્ત વિગતો પર ગંભીર વિવાદ કરવામાં આવ્યો હોય.

૧૧. વધુમાં એ નોંધવું જરૂરી છે કે અરજદારોના કેસ અનુસાર સામાવાળા બોર્ડે ૨૦૦૬-૨૦૧૪ ના સમયગાળા દરમિયાન વિવિધ હેકેદારોને રોક્યા હતા, જેમની સાથે અરજદાર નં. ૨ થી ૩૩ એ જોડાણ-A માં આપવામાં આવેલી વિગતો અનુસાર કથિત રીતે કામ કર્યું હતું, પરંતુ સામાવાળા નં. ૪ સિવાય આ હેકેદારોને અરજીમાં પક્ષકાર તરીકે સામેલ કરવામાં આવ્યા નથી.સામાવાળા નં. ૪ નો કરાર માત્ર ૧૧ મહિનાના સમયગાળા માટે હતો જેને છ મહિનાના સમયગાળા માટે વધારવામાં આવ્યો હતો અને તે માર્ચ ૨૦૧૫ માં સમાપ્ત થયો હતો.આથી, ૨ થી ૩૩ નં.ના અરજદારે જેની સાથે કથિત રીતે કામ કર્યું હતું તેવા અન્ય હેકેદારોને ફસાવ્યા વિના, તે જાણવું મુશ્કેલ છે કે શું ઉપરોક્ત અરજદારોએ હકીકતમાં ઉપરોક્ત હેકેદારો સાથે કામ કર્યું હતું કે કેમ.ફરીથી અરજીના રેકૉર્ડ

પરથી જ સ્પષ્ટ થાય છે કે, અરજદાર નં. ૩,૮,૨૭,૨૮ અને ૨૯ પીપલદાદ, મહાવીર, સુબીર, ભીસ્યા જેવી યોજનાઓમાં કામ કરી રહ્યા હતા, જેનું કામ સામાવાળા નં. ૪ ને ફાળવવામાં આવ્યું ન હતું.અરજદારોએ તેઓ જેની સાથે કામ કરતા હતા તે હેકેદારો અને તેઓએ જે સમયગાળા દરમિયાન કામ કર્યું હતું તેની વિગતો રજૂ કરવાની પણ ઝંઝટ કરી નથી.આમ, અરજી માત્ર જરૂરી પક્ષોના બિન-સામાવાળાઓ માટે જ ખરાબ નથી, એટલે કે સંબંધિત હેકેદારો કે જેમની સાથે સંબંધિત અરજદારોએ કથિત રીતે કામ કર્યું હતું, તેમાં મૂળભૂત તથ્યોના સમાવેશનો અભાવ છે.

૧૨. અદાલતે સામાવાળાઓ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા વાંધામાં પણ તથ્ય શોધી કાઢ્યું છે કે વકીલોએ અરજદારોને જણાવ્યું હતું કે ઔદ્યોગિક વિવિધ વિવાદ કાયદાઓ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ હેઠળ ઉપલબ્ધ વૈકલ્પિક અસરકારક ઉપાયો, એટલે કે કરાર શ્રમ (નિયમન અને નાબૂદી) અધિનિયમ, ૧૯૭૦ અને લઘુત્તમ વેતન અધિનિયમ, ૧૯૪૮, ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળની અરજી દ્વારા આ અદાલતના અસાધારણ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરી શક્યા ન હોત, ખાસ કરીને જ્યારે અરજીમાં તથ્યોના અત્યંત વિવાદિત પ્રશ્નો સામેલ હોય.તે કહેવાની જરૂર નથી કે કર્મચારીઓ અને નોકરીદાતાઓ વચ્ચેની ફરિયાદો અને વિવાદોના સમાધાન અથવા સમાધાન માટે ઉપરોક્ત કાયદાઓ હેઠળ વૈધાનિક મંચો ઉપલબ્ધ છે.જ્યારે અરજદારોએ રાજ્યમાં પ્રચલિત લઘુત્તમ

વેતનની ચૂકવણી કરવા માટે સામાવાળા અધિકારીઓને નિર્દેશ આપતા આદેશની રિટ જારી કરવા માટે વિનંતી કરી હોય, ત્યારે તેઓએ લઘુત્તમ વેતન અધિનિયમની કલમ ૨૦ હેઠળ બનાવેલા સત્તામંડળનો સંપર્ક કરવો જરૂરી હતો, જેથી લઘુત્તમ વેતન દર કરતાં ઓછી ચુકવણીથી ઉદ્ભવતા દાવાઓની સુનાવણી અને નિર્ણય લઈ શકાય.& તેવી જ રીતે કરાર શ્રમ (નિયમન નાબૂદી) અધિનિયમ, ૧૯૭૦ સંસ્થાઓમાં કરાર મજૂરની રોજગારીનું નિયમન કરવા માટે ઘડવામાં આવ્યો છે.ઉપરોક્ત કાયદાની કોઈપણ જોગવાઈનું કોઈપણ ઉદ્વેગન દંડાત્મક પરિણામો તરફ દોરી જાય છે.આ કાયદાનો પ્રાથમિક ઉદ્દેશ છેકેદારો અથવા સંસ્થાઓ દ્વારા કરાર કામદારોનું શોષણ અટકાવવાનો છે.આ કાયદો કરાર શ્રમને સંપૂર્ણ રીતે નાબૂદ કરવાનો હેતુ ધરાવતો નથી, ન તો છેકેદારના કર્મચારીઓને સંસ્થાના કર્મચારીઓ તરીકે ગણવામાં આવે છે.તે વિવાદિત નથી કે અરજદારોએ આમાંના કોઈપણ કાયદાના ઉદ્વેગન અંગે ક્યારેય કોઈ વાંધો ઉઠાવ્યો નથી અથવા કોઈ સત્તાધિકારી સમક્ષ અથવા સામાવાળા બોર્ડ સમક્ષ પણ કોઈ ફરિયાદ કરી નથી.આ પહેલીવાર છે જ્યારે અરજદારોએ વર્તમાન અરજીમાં આવી ફરિયાદ કરી છે, જે કોર્ટના અભિપ્રાયમાં ધ્યાનમાં લઈ શકાતી નથી.જ્યાં સુધી વાજબી કારણો ન હોય ત્યાં સુધી, કોઈ પણ વ્યક્તિને કાયદા હેઠળ ખાસ બનાવવામાં આવેલી સત્તા અથવા મંચને નબળી પાડવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી.

૧૩. વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી શાલિન મહેતાએ પીપલ્સ યુનિયન ફોર ડેમોક્રેટિક રાઇટ્સ અને અન્યો વિરુદ્ધ ભારત સંઘ અને અન્યો (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર ભારે ભરોસો મૂક્યો છે કે લઘુત્તમ વેતનની ચુકવણી ન કરવી એ ભારતના બંધારણની કલમ ૨૩ હેઠળ બાંધધરીકૃત મૂળભૂત અધિકારનું ઉલ્લંઘન છે અને શ્રમ કાયદાના ઉલ્લંઘનને કડકતાથી જોવું જોઈએ. શ્રી મહેતા દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાના ગુણોત્તર સાથે કોઈ મતભેદ ન હોઈ શકે, જો કે, અરજદારોને કેટલા વેતન ચૂકવવામાં આવ્યા હતા અને ક્યા હેકેદારો દ્વારા અને ક્યા સમયગાળા દરમિયાન, અથવા હેકેદારો દ્વારા તેમનું કેવી રીતે શોષણ કરવામાં આવ્યું હતું તે ચોક્કસ વિગતોની ગેરહાજરીમાં, જ્યારે સામાવાળા નં. ૪ સિવાયના ઉપરોક્ત હેકેદારો પક્ષ સામાવાળા તરીકે જોડાયા નથી, અને જ્યારે અરજદારોએ આટલા વર્ષો સુધી ઉપરોક્ત હેકેદારો સમક્ષ અથવા કોઈપણ અધિકારી સમક્ષ આવી ફરિયાદ ક્યારેય ન કરી હોય ત્યારે પણ વર્તમાન અરજીમાં કોઈ પણ સામાવાળાને જવાબદાર ઠેરવવાનું મુશ્કેલ છે. આમ, અરજીમાં વૈકલ્પિક, અસરકારક કાયદાકીય ઉપાયોને સમાપ્ત કર્યા વિના અને જરૂરી પક્ષોને સામેલ કર્યા વિના દાખલ કરવામાં આવેલી અત્યંત હકીકતો, જરૂરી વિગતો અને સામગ્રીનો અભાવ, વધુ વિચારણાને પાત્ર નથી, તેમ છતાં, ચાલો અરજીના ગુણદોષની પણ તપાસ કરીએ.

૧૪. અરજદારોએ સામાવાળા નં. ૨ બોર્ડ સામે એલ.પી.એ. નં. <આઈ. ડી. ૧> માં ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા આપવામાં આવેલા <આઈ. ડી. ૨> ના ચુકાદાને લાગુ કરવા અને વિશેષ દીવાની અરજી નં. <આઈ. ડી. ૪> અને અન્યને લાગુ કરવા માટે નિર્દેશની માંગ કરી છે, અને સરકારી ઠરાવ તારીખ <આઈ. ડી. ૩> ના આધારે નિયમિત કરવાની પણ માંગ કરી છે. એ વાત સાચી છે કે આર એન્ડ બી વિભાગમાં સરકારે ઉપરોક્ત સરકારી ઠરાવ તારીખ ૧૭/૧૦/૧૯૮૮ દ્વારા સમિતિ દ્વારા કરવામાં આવેલી દૈનિક વેતનની ભલામણો પર કાર્યરત લાભો અનુસાર અર્ધ-કુશળ ધોરણે અને અન્ય કર્મચારીઓને વિવિધ ભથ્થાં આપવાનો સંકલ્પ કર્યો હતો અને ઉપરોક્ત સરકારી વિભાગોના ઠરાવની અરજી સરકારી સામાવાળા બોર્ડ દ્વારા પણ કરવામાં આવી હતી. તે પણ સાચું છે કે ઉપરોક્ત સરકારી ઠરાવ સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે સામાવાળા બોર્ડને ઉપરોક્ત અરજીઓના અરજદારોને ઉપરોક્ત સરકારી ઠરાવનો લાભ આપવા નિર્દેશ આપ્યો હતો. ચુકાદો એ પણ સાચું છે કે સામાવાળા બોર્ડ દ્વારા એલ.પી.એ. નં. <આઈ. ડી. ૧> અને અન્યમાં ડિવિઝન બેન્ચ સમક્ષ પડકારવામાં આવ્યો હોવાથી, ઉપરોક્ત અપીલ રદ કરવામાં આવી હતી, બોર્ડ કોર્ટ. જેની સામે સામાવાળાએ સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ એસ.એલ.પી. કરી છે તેમાં સ્ટે મૂક્યો હતો. ઉપરોક્ત એસ.એલ.પી. માં સુપ્રીમ કોર્ટે જ્યાં સુધી બાકી વેતનની ચુકવણીની વાત છે ત્યાં સુધી ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા પસાર કરાયેલા ઉપરોક્ત આદેશનો અમલ કર્યો છે. જો કે, અદાલતને સામાવાળા રિઝોલ્યુશન બોર્ડ માટે વિદ્વાન વકીલ શ્રી મુનશો

દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલના મૂળમાં તથ્ય મળે છે, જે સરકારને લાગુ પડે છે, જે વ્યક્તિઓ સીધા ધોરણે કાર્યરત છે અને જેમની પાસે વર્ષોની સંખ્યા છે. બોર્ડે જરૂરી દૈનિક વેતન માટે કામ કર્યું હતું અરજદાર નં. ૨ થી ૩૩ ને ૨૦૦૬ થી ૨૦૧૪ માં અરજી દાખલ કરવામાં આવી ત્યાં સુધી વિવિધ ઠેકેદારો દ્વારા નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. તેથી, તેઓ સમાન રીતે સ્થિત નં. ૧૫૬૩/૧૯૯૨ હોવાનું કહી શકાતું નથી. એસ.સી.એ. ના અરજદારો તરીકે હાલની અરજી ઉપરોક્ત એસ.સી.એ. માંથી ઉદ્ભવતા એલ.પી.એ. ના નિકાલ પછી જ દાખલ કરવામાં આવી હતી. અરજદારોએ સંબંધિત સમયે કોઈ કાર્યવાહી કેમ ન કરી અને આટલા વર્ષોના ઘોર વિલંબ પછી હાલની અરજી કેમ દાખલ કરવામાં આવી તે અંગે કોઈ સમજૂતી બહાર આવી રહી નથી. જો પરિશિષ્ટ-એ ખાતે અરજદારો દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલા ચાર્ટમાં દર્શાવવામાં આવેલી વિગતોને સાચી ગણવામાં આવે, તો એવું પણ લાગે છે કે કેટલાક અરજદારો વર્ષ ૧૯૯૨માં જોડાયા હતા, કેટલાક ૨૦૦૨માં અને કેટલાક ૨૦૦૬માં જોડાયા હતા, અને તેઓ બધા ૨૦૦૬થી વિવિધ ઠેકેદારો સાથે કામ કરી રહ્યા હતા અને કેટલાકએ સામાવાળા નં. ૪ સાથે ક્યારેય કામ કર્યું ન હતું. આ સંજોગોમાં, અરજદારોના નિવેદનને ગોસ્પેલ સત્ય તરીકે સ્વીકારવું મુશ્કેલ છે કે તેઓએ સેવાના જરૂરી વર્ષો પૂર્ણ કર્યા હતા જેથી તેઓ સરકારી ઠરાવ તારીખ ૧૭/૧૦/૧૯૮૮ અને ૦૮/૦૬/૧૯૮૯ ના હકદાર પરિપત્રનો લાભ મેળવી શકે, અને તેમાંથી તેઓ એસ.સી.એ. નં. ૧૧૨૮૦/૨૦૧૦ માં આપવામાં

આવેલા ચુકાદા હતા જેમ કે એલ.પી.એ. નં. ૩૧૫/૨૦૧૩ માં પુષ્ટિ કરવામાં આવી છે.

૧૫. આ તબક્કે, ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્યો વિરુદ્ધ અરવિંદ કુમાર શ્રીવાસ્તવ અને અન્યોના કિસ્સામાં (૨૦૧૫) ૧ એસ.સી.સી. ૩૪૭ માં નોંધાયેલા સર્વોચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા નિર્ધારિત સિદ્ધાંતોને ફરીથી રજૂ કરવું ખૂબ જ જરૂરી છે, કે કયા સંજોગોમાં એક કેસમાં આપવામાં આવેલી રાહત અન્ય સમાન કેસોમાં લંબાવવી જોઈએ:-

“૨૨. અપીલકર્તાઓ તેમજ સામાવાળાઓ બંને દ્વારા ટાંકવામાં આવેલા ઉપરોક્ત ચુકાદાઓના વાંચનમાંથી બહાર આવતા કાનૂની સિદ્ધાંતોનો સારાંશ નીચે મુજબ કરી શકાય છે:

૨૨.૧ સામાન્ય નિયમ એ છે કે જ્યારે કર્મચારીઓના ચોક્કસ સમૂહને અદાલત દ્વારા રાહત આપવામાં આવે છે, ત્યારે સમાન રીતે સ્થિત અન્ય તમામ વ્યક્તિઓને તે લાભ આપીને સમાન રીતે વર્તવાની જરૂર છે.આવું ન કરવું એ ભેદભાવ સમાન હશે અને ભારતના બંધારણની કલમ ૧૪નું ઉલ્લંઘન હશે.આ સિદ્ધાંતને સેવાની બાબતોમાં વધુ ભારપૂર્વક લાગુ કરવાની જરૂર છે કારણ કે આ અદાલત દ્વારા સમયાંતરે વિકસાવવામાં આવેલ સેવા ન્યાયશાસ્ત્ર એવું માને છે કે તમામ સમાન સ્થિત વ્યક્તિઓ સાથે સમાન વ્યવહાર થવો જોઈએ.તેથી, સામાન્ય નિયમ એ હશે કે માત્ર એટલા માટે કે અન્ય સમાન સ્થિત વ્યક્તિઓએ અગાઉ અદાલતનો સંપર્ક કર્યો ન હતો, તેમની સાથે અલગ રીતે વર્તવું જોઈએ નહીં.

૨૨.૨ જો કે, આ સિદ્ધાંત વિલંબ અને વિલંબ તેમજ સંમતિના સ્વરૂપમાં સારી રીતે માન્ય અપવાદોને આધિન છે.જે વ્યક્તિઓએ તેમના કેસોમાં ખોટી કાર્યવાહીને પડકાર્યો ન હતો અને તે સ્વીકાર્યું હતું અને લાંબા વિલંબ પછી જાગી ગયા હતા કારણ કે તેમના સમકક્ષો કે જેમણે અગાઉ સમયસર અદાલતનો સંપર્ક કર્યો હતો તેઓ તેમના પ્રયત્નોમાં સફળ થયા હતા, તો આવા કર્મચારીઓ દાવો કરી શકતા નથી કે સમાન સ્થિત વ્યક્તિઓના કિસ્સામાં આપવામાં આવેલા ચુકાદાનો લાભ તેમને આપવામાં આવે.તેમને વાડ સીટર તરીકે ગણવામાં આવશે અને વિલંબ અને/અથવા સંમતિ, તેમના દાવાને નકારી કાઢવા માટે માન્ય આધાર હશે.

૨૨.૩ જો કે, આ અપવાદ એવા કિસ્સાઓમાં લાગુ ન થઈ શકે કે જ્યાં અદાલત દ્વારા જાહેર કરાયેલ ચુકાદો તમામ સમાન સ્થિત વ્યક્તિઓને લાભ આપવાના હેતુથી આપવામાં આવ્યો હતો, પછી ભલે તેઓ અદાલતમાં ગયા હોય કે નહીં.આવી ઘોષણા સાથે સત્તાવાળાઓ પર જવાબદારી મૂકવામાં આવે છે કે તેઓ પોતે તેનો લાભ તમામ સમાન સ્થિત વ્યક્તિને આપે.આવી પરિસ્થિતિ ત્યારે ઊભી થઈ શકે છે જ્યારે નિર્ણયનો વિષય નીતિ વિષયક બાબતોને સ્પર્શે છે, જેમ કે નિયમિત કરવાની યોજના અને તેના જેવી બાબતો (જુઓ કે. સી. શર્મા એન્ડ અર્ધર્સ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા (સુપ્રા).બીજી બાજુ, જો અદાલતનો ચુકાદો વ્યક્તિગત રીતે એવું માનતો હોય કે ઉપરોક્ત ચુકાદાનો લાભ અદાલત સમક્ષ પક્ષકારોને પ્રાપ્ત થશે અને આવો ઇરાદો ચુકાદામાં સ્પષ્ટ રીતે જણાવવામાં આવ્યો હોય અથવા તે ચુકાદાની અવધિ અને ભાષામાંથી ગર્ભિત રીતે શોધી શકાય, તો જેઓ તેમને આપવામાં આવેલા ઉપરોક્ત ચુકાદાનો લાભ મેળવવા માંગે છે, તેઓએ સંતોષ કરવો પડશે કે તેમની અરજીમાં વિલંબ કે સંમતિ નથી.”.

૧૬. જ્યાં સુધી વર્તમાન અરજદારોની વાત છે, તેઓ માત્ર એ જ સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા છે કે તેઓ એસ.સી.એ. નં. ૧૧૨૮૦/૨૦૧૦ ના અરજદારો જેવા જ સ્થિત હતા, પરંતુ તેઓ એ સમજાવવામાં પણ નિષ્ફળ ગયા છે કે તેઓએ કથિત ખોટી કાર્યવાહીને કેમ પડકાર્યો નહીં.તેથી, અરજીમાં વિલંબ, વિલંબ અને સંમતિથી પણ પીડાય છે.

૧૭. અરજદારો દ્વારા માંગવામાં આવેલી નિયમિતતા માટેની વિનંતીના સંદર્ભમાં, એ નોંધવું જોઈએ કે અરજદારો સામાવાળા બોર્ડની ભરતી પ્રક્રિયા પછી ક્યારેય નહોતી.નિયમિત મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય માર્ગ T ૧૬ દ્વારા કાર્યરત.જ્યાં સુધી વર્તમાન અરજદારોની વાત છે, તેઓ માત્ર એ જ સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા છે કે તેઓ એસ.સી.એ. નં. ૧૧૨૮૦/૨૦૧૦ ના અરજદારો જેવા જ સ્થિત હતા, પરંતુ તેઓ એ સમજાવવામાં પણ નિષ્ફળ ગયા છે કે તેઓએ કથિત ખોટી કાર્યવાહીને કેમ પડકાર્યો નહીં.તેથી, અરજીમાં વિલંબ, વિલંબ અને સંમતિથી પણ પીડાય છે. (૨૦૦૯) ૮ એસ.સી.સી. ૫૫૬ માં અહેવાલ આપેલા રેન્સપોર્ટ કોર્પોરેશન અને અન્ય વિ. કેસ્ટેરીબે રાજ્ય પરિવહન કર્મચારી સંગઠન, સુપ્રીમ કોર્ટે કલમ ૨૨૬ માં સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું છે કે જો બંધારણીય યોજનાની દ્રષ્ટિએ ન હોય તો ઉચ્ચ મુદ્દાને નિયમિત કરવાના નિર્દેશો હેઠળ અદાલતો બનાવવામાં આવી હતી.

૧૮. સચિવ, કાર્પાટક રાજ્ય અને અન્યો વિરુદ્ધ ઉમાદેવી (૩) અને અન્યોના કિસ્સામાં સુપ્રીમ કોર્ટે કરેલા ખૂબ જ સુસંગત અવલોકનો, જે (૨૦૦૬) ૪ એસ.સી.સી. ૧ માં નિયમિતકરણ અથવા શોષણના મુદ્દાઓ સાથે સંબંધિત છે, તે પણ નીચે રજૂ કરવા જરૂરી છે:—

“૪૩. આમ, તે સ્પષ્ટ છે કે જાહેર રોજગારમાં સમાનતાના શાસનનું પાલન કરવું એ આપણા બંધારણનું મૂળભૂત લક્ષણ છે અને કાયદાનું શાસન એ આપણા બંધારણનું મૂળ હોવાથી, અદાલત ચોક્કસપણે કલમ ૧૪ના ઉલ્લંઘનને સમર્થન આપતો આદેશ પસાર કરવામાં અથવા બંધારણની કલમ ૧૬ સાથે વાંચવામાં આવેલી કલમ ૧૪ની જરૂરિયાતોનું પાલન કરવાની જરૂરિયાતની અવગણના કરવાનો આદેશ આપવામાં અક્ષમ રહેશે.તેથી, જાહેર રોજગાર માટેની યોજના સાથે સુસંગત, આ અદાલતે કાયદો ઘડતી વખતે આવશ્યકપણે એવું માનવું પડશે કે જ્યાં સુધી નિમણૂક સંબંધિત નિયમોની દ્રષ્ટિએ ન હોય અને લાયકાત ધરાવતી વ્યક્તિઓ વચ્ચે યોગ્ય સ્પર્ધા ન હોય ત્યાં સુધી તે નિમણૂક કરનારને કોઈ અધિકાર પ્રદાન કરશે નહીં.જો તે કરારની નિમણૂક હોય, તો નિમણૂક કરારના અંતે સમાપ્ત થાય છે, જો તે દૈનિક વેતન અથવા કેઝ્યુઅલ ધોરણે સગાઈ અથવા નિમણૂક હોય, તો તે બંધ થાય ત્યારે તે સમાપ્ત થઈ જશે.તેવી જ રીતે, કામચલાઉ કર્મચારી તેની નિમણૂકની મુદત પૂરી થતાં તેને કાયમી બનાવવાનો દાવો કરી શકતો ન હતો.એ પણ સ્પષ્ટ કરવું પડશે કે માત્ર કામચલાઉ કર્મચારી અથવા કામચલાઉ વેતન કામદારને તેની નિમણૂકની મુદતથી વધુ સમય માટે ચાલુ રાખવામાં આવે છે, જો મૂળ નિમણૂક સંબંધિત નિયમો દ્વારા કલ્પના કરાયેલ પસંદગીની યોગ્ય પ્રક્રિયાને અનુસરીને કરવામાં ન આવી હોય, તો તે માત્ર આવા ચાલુ

રહેવાના બળ પર નિયમિત સેવામાં સામેલ થવાનો અથવા કાયમી બનાવવાનો હકદાર રહેશે નહીં.કામચલાઉ કર્મચારીઓ કે જેમનો રોજગારનો સમયગાળો સમાપ્ત થઈ ગયો છે અથવા કામચલાઉ કર્મચારીઓ કે જેઓ તેમની નિમણૂકની પ્રકૃતિથી જ કોઈ અધિકાર પ્રાપ્ત કરતા નથી, તેમના કહેવા પર નિયમિત ભરતી અટકાવવાનું અદાલત માટે ખુલ્લું નથી.ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ કામ કરતી ઉચ્ચ અદાલતોએ, જ્યાં સુધી ભરતી નિયમિત રીતે અને બંધારણીય યોજનાની દ્રષ્ટિએ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી સામાન્ય રીતે શોષણ, નિયમિતતા અથવા કાયમી ચાલુ રાખવા માટે નિર્દેશો જારી ન કરવા જોઈએ.માત્ર એટલા માટે કે, એક કર્મચારી અદાલતના આદેશના આવરણ હેઠળ ચાલુ રહ્યો હતો, જેને આપણે ચુકાદાના અગાઉના ભાગમાં 'લિટિફિકેશન એમ્પ્લોયમેન્ટ' તરીકે વર્ણવ્યું છે, તે સેવામાં સમાવિષ્ટ થવા અથવા કાયમી બનાવવાના કોઈપણ અધિકારનો હકદાર રહેશે નહીં.હકીકતમાં, આવા કિસ્સાઓમાં, વડી અદાલત વચગાળાના નિર્દેશો જારી કરવામાં ન્યાયી ન હોઈ શકે, કારણ કે, આખરે, જો તેનો સંપર્ક કરનાર કર્મચારી રાહત મેળવવા માટે હકદાર હોવાનું જણાય, તો તેના માટે રાહતને એવી રીતે ઘડવી શક્ય બની શકે છે કે આખરે તેને કોઈ પૂર્વગ્રહ ન થાય, જ્યારે તેની નોકરી ચાલુ રાખવાનો વચગાળાનો નિર્દેશ પસંદગી માટેની નિયમિત પ્રક્રિયાને અટકાવશે અથવા રાજ્ય પર એવા કર્મચારીને ચૂકવણી કરવાનો બોજ લાદશે જેની ખરેખર જરૂર નથી.અદાલતોએ એ સુનિશ્ચિત કરવામાં સાવચેત રહેવું જોઈએ કે તેઓ રાજ્ય અથવા તેના સાધનો દ્વારા તેની બાબતોની આર્થિક વ્યવસ્થામાં અનુચિત દખલ ન કરે અથવા બંધારણીય અને વૈધાનિક આદેશોને અવગણવાની સુવિધા માટે પોતાને સાધનો ન આપે.”.

૧૯. ફરીથી જમ્મુ અને કાશ્મીર રાજ્ય અને અન્યો વિરુદ્ધ જિલ્લા બાર એસોસિએશન, બાંદીપોરાના તાજેતરના નિર્ણયમાં, એ.આઈ.આર. ૨૦૧૭ એસ.સી. ૧૧ માં અહેવાલ આપ્યો હતો, જેમાં સુપ્રીમ કોર્ટે અગાઉના વિવિધ નિર્ણયોને ધ્યાનમાં લીધા પછી, તેમાં નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો છે:—

“૧૯. ઉપરોક્ત ચુકાદાઓમાં નિર્ધારિત સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને સિદ્ધાંતો ઘડવા પડશે. નિયમિતતા એ ભરતીનો સ્રોત નથી અને ન તો તેનો હેતુ બંધારણની કલમ ૧૪ અને ૧૬ દ્વારા પરિકલ્પિત યોગ્ય પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યા વિના કરવામાં આવેલી નિમણૂકો પર કાયમીપણું આપવાનો છે. અનિવાર્યપણે નિયમન માટેની યોજના, કાયદેસર રીતે માન્ય હોવાનું માનવામાં આવે તે માટે, તે એવી હોવી જોઈએ જેનો હેતુ ચોક્કસ અનિયમિત નિમણૂકોને માન્ય કરવાનો છે જે વાસ્તવિક અને કાયદેસર વહીવટી જરૂરિયાતોમાં કરવામાં આવી હોઈ શકે છે. આવા તમામ કેસોમાં આ યોજનાનો ઉદ્દેશ ઉપરોક્ત ઉદ્દેશ હાંસલ કરવાનો છે કે કેમ અને તે અનિયમિત નિમણૂકોને માન્ય કરવાનો વાસ્તવિક પ્રયાસ છે કે કેમ તે તપાસવા માટે પડેલો ઉપાડવા માટે અદાલતો માટે ખુલ્લું છોડી શકાય છે. રાજ્ય અને તેના સાધનોને ગેરકાયદેસર નિમણૂકોને માન્ય કરવા માટે આ વિંડોનો ઉપયોગ કરવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી. બીજો પરિબળ જે આવશ્યકપણે મૂકવો જોઈએ તે એ છે કે ઉપર ઘડવામાં આવેલ સિદ્ધાંત કામચલાઉ અથવા કામચલાઉ કર્મચારીને નિયમિત કરવા માટેની યોજના ઘડવા માટે રાજ્યને આદેશ આપતી રિટ મેળવવાનો અધિકાર બનાવવા અથવા તેમાં રોકાણ કરવા માટે નથી. નહિંતર, આ ફક્ત દાવાઓના એક વર્ગને પુનર્જીવિત કરશે જેને ઉમા દેવી દ્વારા કાયમી ધોરણે બંધ કરી દેવામાં આવ્યો છે. આખરે, સંજોગો આવી યોજના ઘડવાની બાંહેધરી આપે છે કે કેમ તે ધ્યાનમાં લેવાનું રાજ્ય અને તેના

સાધનો પર છોડવું પડશે.આવી યોજનાની રચનાને લાગુ કરી શકાય તેવા અધિકારનો દરજ્જો આપી શકાતો નથી.તે અથવા તેણી ફરિયાદો પડે માં કોતરવામાં આવેલા અપવાદોમાં આવે છે કે કેમ અને રાજ્ય દ્વારા ઘડવામાં આવેલી યોજનાના દાયરામાં આવે છે કે કેમ તે સ્થાપિત કરવા માટે દાવેદાર પર છોડવું કદાચ સમજદારીભર્યું રહેશે.ઉપર ઉલ્લેખિત સવારોને આધિન, નિયમિત કરવાની યોજના ઉમા દેવીની માન્ય મર્યાદામાં આવી શકે છે અને તેને જાળવી શકાય છે.”.

૨૦. સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવેલી આ કાનૂની સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને, હાલની અરજી ફગાવી દેવાને પાત્ર છે.

૨૧. સમાપન કરતા પહેલા, એ નોંધવું યોગ્ય છે કે કોન્ટ્રાક્ટ લેબર એસોસિએશન એક્ટનો પ્રાથમિક ઉદ્દેશ કોન્ટ્રાક્ટરો અથવા સંસ્થાઓ દ્વારા કોન્ટ્રાક્ટ મજૂરોના શોષણને રોકવાનો છે, જો કે, આ કાયદો કોન્ટ્રાક્ટ મજૂરને સંપૂર્ણ રીતે નાબૂદ કરવાનો હેતુ ધરાવતો નથી, ન તો કોન્ટ્રાક્ટરના કર્મચારીઓને સંસ્થાના કર્મચારીઓ તરીકે ગણવામાં આવે છે. તેમ છતાં, આ અધિનિયમની કલમ ૨૧ હેઠળ મુખ્ય નિયોક્તા પર ફરજ મૂકવામાં આવી છે કે ઠેકેદાર દ્વારા નિયુક્ત કામદારોને આ અધિનિયમ હેઠળ નિર્ધારિત રીતે વેતન ચૂકવવામાં આવે. તેમ છતાં કોન્ટ્રાક્ટર તેના દ્વારા કરારબદ્ધ મજૂર તરીકે નિયુક્ત દરેક કામદારને વેતનની ચુકવણી માટે જવાબદાર છે, નોમિનેટ પ્રિન્સિપલને એમ્પ્લોયર પ્રતિનિધિ તેના દ્વારા ઠેકેદાર દ્વારા વેતનની વહેંચણી સમયે હાજર રહેવા માટે યોગ્ય રીતે અધિકૃત છે. આવા પ્રતિનિધિએ વેતન તરીકે ચૂકવવામાં આવેલી

રકમને પ્રમાણિત કરવી જરૂરી છે. મુખ્ય નોકરીદાતાના અધિકૃત પ્રતિનિધિની હાજરીમાં વેતનની વહેંચણી સુનિશ્ચિત કરવાની ફરજ પણ ઠેકેદાર પર મૂકવામાં આવે છે.જો ઠેકેદાર નિયત સમયગાળાની અંદર વેતન આપવામાં નિષ્ફળ જાય અથવા ટૂંકી ચુકવણી કરે, તો મુખ્ય નોકરીદાતા ઠેકેદારને સંપૂર્ણ વેતન અથવા બાકીની દેણી રકમની ચુકવણી કરવા માટે જવાબદાર છે. જોગવાઈઓ શ્રમ કરાર શ્રમ ઉલ્લંઘન રોજગારના કર્મચારીઓને આકર્ષવા અંગે કરારના કોઈપણ પરિણામને કારણે દંડ અને ઉપરોક્ત અધિનિયમ હેઠળ આપવામાં આવેલ લાઈસન્સને રદ અથવા સસ્પેન્ડ પણ કરે છે. તેવી જ રીતે, લઘુતમ વેતન અધિનિયમની કલમ ૧૨ હેઠળ, એમ્પ્લોયર તેના હેઠળ અનુસૂચિત રોજગારમાં રોકાયેલા દરેક કર્મચારીને આવા વર્ગના કર્મચારીઓ માટે નિર્ધારિત લઘુતમ વેતન દર કરતાં ઓછા દરે વેતન ચૂકવવા માટે જવાબદાર છે.ચુકવણી ન કરવા અથવા વેતનના લઘુતમ દર કરતાં ઓછી ચુકવણીના સંબંધમાં કર્મચારીની ફરિયાદ અથવા દાવાના કિસ્સામાં, ઉપરોક્ત અધિનિયમની કલમ ૨૦ હેઠળ રચાયેલ સત્તામંડળને યોગ્ય કાર્યવાહી કરવા અને તેમાં જણાવ્યા મુજબ યોગ્ય આદેશો પસાર કરવાની સત્તા આપવામાં આવી છે.ઉપરોક્ત કાયદાઓની ઉપરોક્ત જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને, એવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે કે સામાવાળા મંડળ અને સામાવાળા ઠેકેદાર ઉપરોક્ત કાયદાઓની જોગવાઈઓનું પાલન કરશે.

૨૨. અગાઉ જણાવેલા અવલોકનોને આધિન, અરજીઓ રદ કરવામાં આવે છે.

(ન્યાયમૂર્તિ બેલા એમ. ત્રિવેદી)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.